

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetni helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés főlvetetik's pontosan és jutányosan közlötetik.

Az év hanyatlásra közelgésével szíves tisztelettel figyelmeztetjük a két haza olvasó Közönségét, hogy ezentul is nm. Széchenyi István gr. urnak együttmunkálása mint az idén Fáy And. Fábri E. Gáthy, Roszty's más társaké's biztos levelezők mellett, új's könnyebb olvasatú betűkkel megjelenendő, 's érdekegyesítő testvér lapjainkra eddigi maradványokból az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhokküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre 6 p.fr., borítékalanul házhokküldve pedig egész évre 10, félre 5 p.fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járatandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. k. főpostahivatalnál rendelkezhetni, belföldre pedig az ország's kapcsolatos részei minden kir. postahivatalnál 's a szerkesztőségénél Pesten uri-utca 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén, bármi biztos alkalom által, vagy szorgalom- és gyorskocsi útján.

A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősege.

FOGLALAT Magyar- és Erdélyország. Kinevezés 's előléptetések; pesti sétater; tiszaszabályozási társulatok küldötteinek megjelenési hatánapja; nyílt levél a Pesti Hirlap szerkesztőjéhez; őszinte szózat Váshelyi komoly szavára; horvát tartománygyűlés folyt.; Komárom és Vasard megyék közgyűlése; viszonzóafolat Szerémből; budapesti napló.

Amerika. (Elnökjelentési kivonat az oregoni ügyben; statisztikai adatok.)

Spanyolország. (Követválasztásról vélemények; előléptetések; egyházi mozgalmak.)

Franciaország. (Részvényüzerségi bajok; takarékpénztár; sajtótörvények; Algir elleni készültek.)

Anglia. (Politikai összeállítások.)

Schwyz. (Pfyffer fogságának vége.)

Gallicia. (Befogatások.)

Görögország. (Vasutervek; elegyhírek.)

Törökország. (Lefegyverzés Szyniában; török kegyetlenkedések.)

Ertesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Ősz. 's ap. kir. Főls. Kendeleányi Aloiz fogalmazó gyakornokot a magy. kir. helytartótanácsnál tisztelt fogalmazóvá kinevezni, 's Liptay Andrást és Antal esztergomi főkapitánybeli kanonokoknak az arkádai tudós társaságtól Romából nyert oklevél elfogadhatóságát kegy. megengedni méltóztatott.

A nm. magy. kir. udv. Kamra a karansebesi k. sóhivatalnál megürült mázsameszteri állomásra Bosch Antal helybeli sómázsáslót 's ez utóbbinak helyére Paxy István szlatai ideiglenes sómázsáslót alkalmazá.

Tiszaszabályozás. Legközelebb mult septemher és october hónapok folytában a Tisza vidékén e' folyam veszélyes árjainak megállása iránt tartott több hely- 's rendbeli tanácskozásink következtében, a Tiszaszabályozási társulatok küldötteinek Pesten köz értekezés végett leendő összejövetelére megjelenési hatánapul jövő 1846iki évi január 19ike tüzetvén ki: az illető társulatok küldöttei a fentebbi napra és helyre ezennel tisztelettel meghivatnak Gr. Széchenyi István által.

Nyílt levél a Pesti Hirlap szerkesztőjéhez.
A megye védelme.

„Menjen le ön rövid időre Biharba, sőt vagy csak maradjon Pesten, ott is tapasztalandja, hogy a megye megézi a Centralisatiót” — ezt irtam többi közt néhány hét előtt földimnek és t. barátomnak, a P. Hirlap szerkesztőjének. Ő nekem szinte tréfásan, de komoly jelentéssel így válaszolt: „no no! meglátja ön, hamarébb megézi a centralisatio a megyét.” — Ezen kölcsönös két jóslat igen furta oldalamat azóta, és ez lett szülő oka nyílt levelemnek.

Mindenek előtt mély sajnálatomat nyilatkoztatom ki a felett, hogy önnek ellenében, kivéla' hazát szeretni, a szabadságot imádni együtt egy megyében tanulám, kit még csak egy két év előtt is (ha alkalom adatik vala) a megyéért ép oly buzgalommal, mint most egy más bálványért, láthatott volna hevülni a nemzet, — mondom, mélyen sajnálom, hogy önnek ellenében mostan egészen ellenkező elvrt*) kell küzdenem. — Haugyan, azon kevés követőt, kik a P. Hirlapban tanított centralisationnak inkább martyrai, mint közönséges hívei, újamon fölszámolám, sajnálatomnak úgy tetszik, kevésbbé mély meder is elegendő lehetne; azonban más szempontból indulva, nem jól esik nekem ezen ellenkező elvrti küzdés

1) épen azért, mivel meg vagyok győződve, hogy nemzetünknek fenforgó körülményei között (pedig a nagy világon minden dolog relatív) a centralisatióból, még akkor is, habár az a legtokéletes commentár szerint legérthetőbben praelegáltatnék vagy inkább praescribáltatnék is előnkbe, nem lehet más, mint egy új elnevezéssel több, hazai politikánk műszótárában. Vegye ön csak azon körülményt, hogy most a megyében az összes nemesség személyes jogokat élvez, kik abban, hogy a többi nemzettel együtt képviselőleg vegyenek részt a megyeada jogokban, lehet, hogy mégis egykor talán megegyezendnek; de hogy ama vérükbe szitt 's annyi század-

*) Mennyiben t. i. ön föltétlenül a centralisatio, én föltétlenül a megye mellett vívok parányi örömmel.

szentesítette alkotmányos elv, semmit rólok nélkül egészen nullává enyészszék, akképen, hogy a nemesség, csak mint önök akarják, a törvényhozában központosítva gyakorolhassa jogainak összességét, 's a megyét a statushatalmak sorából eltűnni engedje, azt már a nemesség megegyezésével ugyan soha nem érhetni el. Vegye ön másodsor azon körülményt, hogy alkotmányos jogokra e' honban még mily nagy szám áhítozik, kik igen természetesen inkább az alsóbb körű jogképességet remélvén a magasabbak előtt megnyerhetni, 's az alsóbb jogkörbe egyszerűsind többen vétethetvén föl, mint a törvényhozői magas categoriába, már ez okul is ama nagy száma a sánczonkivüli milliőknak bizonyosan szinte a helyhatósági elv megmentésén fog törekedni az önérdéknek mindennél hatalmas erejével. Vegye ön harmadszor ama körülményt, miszerint azoknál, kik jogot reménylenek, épen ennek a megyében könnyebb's így bizonyosb megnyerhetése miatt; azoknál pedig, kik jogot féltenek, épen ennek a megyében biztosabb megőrzése miatt, mindig és egyiránt süket fülekre találand a P. Hirlap által ígért központosítási Eldoradónak bármily szép csengése, — kivált ha még oda gondolja, ki akarja, mikép a centralisatiót is lehet szintugy tudicsérni az avatlanok előtt, valamint lehet a megyét földig gyalázni. — Az érintett három körülmény mindenesre ugyanannyi ok, hogy a P. Hirlap centralisatiója örökké azon lapnak kizáró tulajdona maradjon. És így bizonyodik be már az új P. Hirlapon a hajdani által annyiszor ismételt igazság, miszerint alkotmányunk csakugyan nem, tabula rasa, mellyen egy egészen új formát lehessen fölépíteni. Az illy czélnélküli fáradság aztán igen hasonlít Tantalusnak enni- és inni-akaráshoz, a' soha nem sikerülőhöz, 's ezen kín az, mellyet t. barátom is, ha politikájával öntudatosan számot vet, bizonyára fájdalomosan érzend, 's melly miatt nekem, mint feljebb mondam, az ellenkező elvrti küzdés szinte sajnosan esik. De

2) még inkább fájlalom én ezen elvbeni ellenkezést, ha meggondolom, mikép a P. Hirlap centralisatiója, habár nem képes is néhány martyron kívül több ügybarátot hódítani a hazában, de mas részről igen is képes azt eszközteni, hogy szétszakadozott állapotunk bizonyos siralmas stabilitást nyerjen, hogy még igen sokáig elmaradjon az, a' minek hovahamarább el kellene jóni: az érdekekbeni kiegyenlődés, és hogy azalatt e' megoszlott nemzetet netalan idegen érdekek hatalma harcz nélkül arasson diadalt. Mert hogy egy regum in se divisum desoletur, erre nem is kell tövölges segítség, erre tökéletesen elegendő, ha szerte ágazva nemlegesen hatnak mindaddig az erők, míg a' teljes felelemződés önmagától bekövetkezik. Így aztán a' nemzet per non defendit hozza önmagának a' halálos ítéletet. És ezen szomorú processust a' P. Hirlap centralisatiója ugyancsak hatalmasan segíti elő. Én megvallom, ha valaki pályadíjt tűzött volna ki egy olly terv kigondolására, miszerint árva hazánknek belső szétmállása minden szembetűnő külerő nélkül minél sietőbbleg elmozdítottassék, a' hajdani P. Hirlapnak ezen transsubstantatiójánál minden begyűlendett tervek közt a' díjra érdemesb igen nehezen készülhetett volna. 'S most csak azért nem esik azon lap illy kemény beszámítás alá, mert vésteltjes működése nem öntudatos. De hogy a' jelen P. Hirlapnak elve és lényege épen nemleges hatása által legalább 99szer több rosszat okoz e' nemzetnek, mint a' régi Hirlap modora okozott, erről én dogmatice meg vagyok győződve. Ugyanis azon lap, melly per eminentiam hivatva volt az osztályérdekek kiegyenlítését, a' nemzetnek önmagávali kiengesztelődését 's így egy szellemi centralisatiót előidézni, az, ha e' munka helyett egy új, egy ismértlen politikai bálványt tűz imáadásra ki a' mar

is sokféle bálványt imádó nemzetnek, ez által csak az egyesülést lehetleníti 's tulajdonkép de centra lissá. Valahányszor a' P. Hirlapnak egy új számát olvasom 's benne az új elméletet fel felfrissített commentatio mellett, mindannyiszor N. Konstantin görögjei jutnak eszembe, kik akkor is a' dogmák szörzálait fejtegették, 's fejtegeték legnagyobb tüzzel, midón a' főváros kapuit már az ostromló török fegyver döngette.

Az eddig mondottak által egyedül a' P. Hirlap sükertelen de mégis veszedelmes fáradozására akartam mutatni 's ez által kimondani világos szavakkal, a' mi eddig csak gondolatban, noha ugy látszik, az egész nemzet gondolatában élt. — De ez még győzelemnek igen olcsó volna. Azért lássuk: vajjon lehet e' mondottakat alaposan és meggyőzőleg támogatni? azaz: menjünk a' dologra.

Nézetem szerint

Istör rosz a' lo gika, melly a' P. Hirlap működésének alapul szolgál. Az t. i. egészen ide megy ki: „önök kipelengérezik a' megye árnyoldalait, épen azokat, mellyek legkiáltóbbak, aztán irgalom nélkül itéletet mondanak, hogy a' megye egy silány institutio jelen korunkban, 's azt mint illyent tövestül kívágni 's helyette a' centralisatiót akarják felállítani.“*) Az okoskodás kétségkívül meglepő, kivált alakjában. Én csak egyszerűn harezolok annak ellenében.

Tegyük fel, hogy a' centralisatio egy év alatt hazánkban felállítatik, mindenben a' szerint, mikép a' P. Hirlap tanítja, — és áll nem nyoicz de csak két száz esztendőig: születik ekkor egy journalista, a' ki megcsömörölve a' két százados centralisatióknak időokozta gyarlóságától, ép olly szigoru tollal írja ezeket le, 's ép olly kérlelhetlenül tör páczt az organismus egésze fölött, mint t. barátom és társai most a' megyével cselekesznek. Mit mond ön ez esetre nézve? nemde azt: „hja! ha a' törvényhozás elhanyagolja időrül időre kijavítani az alkotványba esuszott hibákat, ennek nem oka — a' centralisatio.“ Lám! de a' megye irányában önök másképp okoskodnak.

Hát ha valakinek kedve jönne a' meyerendszer theoriját adni, valamint önök elméletet írnak a' centralisatióról, 's ekkép a' megye nem az életben, de papiroson tűnnék elő, mint önök is csak papiroson tüntetik fel a' centralisatiót: miszerint azon sok gyarlóságból, miket önök a' megyének felróttak, sok, igen sok háttérbe szorulna, és azon fényoldalakból, mellyeket önök mind elmellőztek, még sokkal több előtérbe lépne, és ekkor huzatnék azután egyenvonal a' megye meg a' centralisatio között — vajjon nem lenne ez igazságosabb?

Csak azt akarjuk ezekkel mondani, hogy a' P. Hirlap működésének logikája egyoldalú és igazságtalan. Mert önök épen nem vizsgálják: vajjon a' megrott híjányok a' megye a' lapjában gyökereznek é, vagy tán legnagyobb részben csak mint parasit kinövések burjánnyozzák be a' jeles törzsköt? — Önök nem mutatnak semmi őszinte akaratot a' megyei szerkezet javítására. Önök kitűzik a' centralisatio zászlóját föltétlenül, még csak capitulálni sem akarnak, habár valaki esalhatlanul bebizonyítná is, mikép a' centralisatio sem sola salvifica. Önök főleg azon szemfényvesztő esinyt követik el: miszerint mi a' centralisatiót mindig csak elméleti fényében lássuk és szeressük, a' megyét pedig csupán gyakorlati homályiban nézzük és utáljuk meg. — — De menjünk tovább:

Rosz logikának tartom azt is, hogy önök a' cen-

*) A' B.P. Híradó legújabb czikkeiben bizonyosan esaleszmekint hirdette, hogy a' Hirlap eredeti tervétől, a' szoros értelmű központosítástól már eltért volna; mi még e' változást semmiképen nem tudnók alaposan kimutatni. Az értekező.

tralisatiót átellenben a' megyével vitatják, vagyis hogy a' centralisatiót a' megye helyett indítványozzák, holott a' megye mindenestre csak egyes institutió, csak rész, míg a' centralisatio egész alkotvány. Avagy erre azt mondják önkök: „ezen ur még azt sem fogja fel, miért surrogáljuk mi a' centralisatiót épen a' megye helyébe! Tehát, felelet, azért: „mivel mindenki tudja (?), hogy 52 megye 52 felé hűz, és hogy a' megye már vi vocis valami szétágzást jelent, míg a' centralisatio egységet akar.“ Hogy önkök így felelnének, arról nem kételkedünk; ámde ez is azt bizonyítaná, mikép önkök aligha megvizsgálták szorosán: vajjon a' megyével szükségkép nem fér össze az egység, hanem igen is praecipitanter vették be a' hitet, hogy a' megye és statusegység két antipolus. Azonban ezt önköknek nemcsak hinni kell, hanem egyszersmind bebizonyítani: mivel mi épen ezt tagadjuk, még pedig, a' mint később látható lesz, ex ratione sufficienti. Most csak annyit jegyzünk meg, miszerint még önkök elegendő okokkal be nem bizonyítják, hogy a' megye mellett egység nem létezhetik, addig ezen szempontból a' megye ellen logice nem harcolhatnak, de kivált a' centralisatiót a' megye helyébe logice még papiroson sem surrogálhatják.

Ha pedig önkök maguk sem kételkednek azon, miszerint az államnak (statusnak) kormányzati egysége a' megye mellett is teljesen megfér, és mégis a' megye romjain akarnak centralisálni, akkor ezen centralisatio végbonczolatban, lehetetlen hogy gyanus ne legyen előttünk; akkor az nem azon centralisatio, mely iránt alkotványos nemzet sympathiát lehetne fölkeltetni, akkor az hasonlít a' görög falóhoz, mellynek gyomrában Trójának végveszedelme vala concentrálva. Ugyanis ha önkök meg levén győződve, mikép a' megye mellett az egység, bár nem léteznék is, de könnyen létesíthető, és mégis a' megyét par force kiirtani készülnek: ebből világosan következnék, hogy önköknek inkább csak a' centrum mint egység fekszik szívében. Megbocsát t. barátom ezen föltételes ágaért a' dilemmának, mellyet egyenesen a' szigorú logika ránk kényszerített. Aut aut

Avagy önkök ezért nem mondják ki, hogy a' centralisatiót az „összes magyar elkorhadat alkotvány“ helyébe szánták, mivel e' nagy szó egyelőre talán nagyon is nagyinak látszik önkök előtt? 's ezért most csak annyit mondanak inkább, hogy „a' centralisatio a' megye helyét fogja pótolni.“ — Én ugy vélekedem, hogy az első czégér logikaibb és őszintébb lenne; mert hiszen ki azon együgyű közöttünk, ki át nem látná; mikép a' megye megszüntével úgy is dólni kell az összes alkotvány-egésznek?, ha csak valami nyomorú férczettel az ész szántszándékosan kigúnyolni nem akarjuk. Az önkök félig leplezett, félig feltakart terve vonzani akar, de sajátlag eltaszít. 'S logikájok — miként látni való — nemcsak rosz, de mysticus is.

De én nem szeretném, hogy e' tárgyban mysticismus uralkodjék hazámfainál; azért különösen szükségesnek tartom, mielőtt tovább haladnék, egy kis bonczolatban feltárni olvasóimnak: „mit akar tulajdonkép a' P. Hirlap akkor, midőn a' megyét akarja kiirtani?“

Mi egy állományt — volna bár abban megvalósítva a' német politika legmerészebb ideálja: „egy tyúk minden polgár fazekában minden vasárnapon,“ azaz volna bár abban az anyagi jóllét példátlan magásra emelve, és terjedne az ki mindenkire — ha e' mellett a' közéletnek minden nyilvános manifestációját lehetlenségek lajstromában állanának, vagyis nem léteznék semmi institutio, melly által a' nemzet közéletének jelenségeit adhatná: mi egy illy állományt a' boldogtalanok közt legboldogtalanabbnak ítélnék. Nincs ország a' széles világon, mellyben a' népgyűlési jog olly magasatosan nyílt, törvényes megállapítás által lenne szentesítve, mint magyar hazánkban, főleg, ha elgondoljuk, hogy, bár e' jog jelenleg még csak a' feudalis értelemben vett nemzet *) által élvezetik, de nem sokára, a' nemzetnek észszerűbb fogalma megalapultával, a' most kitagadottakra is kiterjedend, — lehetetlen az emberiség társas jogainak épen honunkban leendő legszebb győzedelme meggondolásakor a' kebelnek föl nem dobognia. Elvonatkozva itt a' megyének minden más szempontbui tekintetétől, csupán a' népgyűlési jognak 's ez általa' nemzet-élet koronkinti nyilatkozványának illy nagyszerű gyakorlati organumát mélyebb eszmélettel vizsgálva, sajnálkozással

*) Vagyis az ősnép által.

hogy ne mondjam elkeseredéssel tapasztalja minden el nem ámult hazafi, mikép: a' magyar sajtónak egyik legjobb híru közlönye illy institutióknak enyésztesén dolgozik!

Eddigelé, míg bizonyos politikai új tanok szabadelvűségi álarcz alatt fel nem tűnének, azt hitte az egyszerű elmélet, mikép ha a' két fő statushatalomból (törvényhozó és végrehajtó) minél nagyobb részt bir maga a' nemzet, annál erősb alapon áll az alkotvány, 's különösen igen sokáig senkinek sem juta eszébe, a' végrehajtó hatalmat egy bármilyen bölcs de még is gyarló ember (minister) önkényétől függve hinni legbiztosabbnak jögra és szabadságra nézve, — minden statusbölcs igen jól tudván, hogy ezen egyetlen ember által a' legrszabadabb kény szerint nevezett hivatalnokok czerei soha nem érezhetik olly melegen a' nemzet érdekét, mint érzik kedves magukét, 's ezen körülmény aztán szavakkal ki nem mondható 's észsel is alig ellátható keserű bonyodalmak tömkelegébe vezet, mellyből Ariadne is csak nagy ügygyel bajjal, talán (mint bizonyos német könyvecské írja) csak egy veres tengeren keresztül szabadíthatná ki a' szegény nemzetet. — — — A' mondott egyszerű elmélet értelmében eddig a' magyar nemzet mind a' két statushatalomnak részese volt. 'S talán még inkább bírta jobb felét a' végrehajtásnak, mint a' törvényhozásnak: nélküle, akaratja ellen az előbbi szinte nem történhetvén. 'S ezen szükségképeni osztályosság minden statushatalomban, de különösen a' végrehajtásban, az: a' mit röviden a' „semmit rólunk nélkülünk“ kifejez. Nem gyakorlati ugyan a' nemzet a' végrehajtó hatalmat közvetlenül; de a' mennyiben maga választja meg a' szükségessé teszi szívében, maga utasítja azt eljárásig, 's különösen a' mennyiben maga ellenőrzi minden lépésiben: ez által mintha csak önmaga lenne a' végrehajtó. És ebben áll végbonczolatban a' nemzetnek nemcsak feldicsőített önkormányzata, hanem egyszersmind nemzeti ereje: „hogy minden statushatalom, legnagyobb részben, saját kezében van.“ Ez az, a' mit mi honfiak kicsiben veszünk, sőt tán épen nem méltányolunk, a' P. H. plane képtelennek tart, holott ellenben épen ez az, a' miért Európa irigyelve néz alkotványunkra, mellyben a' legsajátabb demokratikai elv lehető leghatározottabban van megvalósítva, agy hogy, miután az ősnép kivétel nélkül osztályos a' végrehajtásban, ez értelemben hazánk alkotmányát színtugy democratica, mint aristocratica monarchiának nevezhetni. — 'S érted már most szíves olvasó, mit akar a' P. H., midőn a' megyét kiirtani készül? nem mást, és nem kevesebbet, mint megfosztani előbb a' nemzetet a' végrehajtó hatalomban részességtől, aztán egy intező ministert a' nemzettel aequiparálni, 's legvégre ezen nemzetet saját ministere tisztjeinek gyámsága alá vetni. Azaz rövidebbre szólva: meg akarja fosztani a' nemzetet fenérintett democraticai basisától, 's kizárólag monarchiai elemet akar uralkodóvá tenni.

De világosítsuk fel e' pontot egy kissé bővebben is.

Hogy önkök a' nemzetnél semmi hatalmat nem akarnak meghagyni, mint egy részt a' törvényhozásból (ennek jobb fele természetesen a' fejedelmet illeti), ezt már tudjuk; de az még nincs világosan tudva előttünk: vajjon mikép hiszik önkök szilárdabb és biztosabbnak a' végrehajtó hatalmat: ha ezt kizárólag a' miniszterség, vagy egyszersmind a' nemzet kezeli? — Hogy önkök egy miniszterben keveset bíznak, ezt azon szigorú felelősség-követelés világossá teszi; de hogy a' nemzet részvétele (a' végrehajtásban) sem tetszik önköknek, ezt megint a' megye elleni föltétlen antipathiájok bizonyítja. Mi ezen ingadozás, és több más symptomából is úgy vesszük ki, hogy a' P. H. épen nem azért ellensége a' megyének, mivel azt nagyon kiismerte, hanem inkább azért: mivel azt lényegében nem isméri. Önkök, mint látszik, azt tartják, hogy ha a' nemzet törvényeket alkotni segít, 's a' felelős miniszter ezeket végrehajtja, már ez által jó a' rend, biztos a' szabadság: mivel egysúly van a' hatalmak közt. Mi azonban itt különösen 10r nem látunk egyensúlyt. 2or nem látunk semmi ellenőrséget. Az első nyilván van, mert hiszen nem kell mondanunk, mikép a' nemzet a' törvényhozást is, mint van, csak részben gyakorolja, a' végrehajtásból pedig egészen kikopik. De már a' második némi bizonyítást kíván. Melly itt következik:

A' P. Hirlap egy új tant fedezett fel, midőn azt hirdeti, hogy a' törvényhozás okszerűbben és sikeresebben ellenőrizheti a' végrehajtó hatalmat, mint

ezt képes tenni a' megye. Már itt legjobb lesz, ha az ellenőrség fogalmát tisztán meghatározzuk, és annak a' számoltatás eszméjétől különbözését kiderítjük. Az ellenőrség hitünk szerint nem lehet más, mint a' végrehajtásnak nyomrul nyomra őrszemmél kísérése, 's a' rosz szándéknak vagy hibának tetté valhatni nem engedése. E' szerint az ellenőrség nem lehet egészen utólagos, vagyis egészen tényutáni, hanem annak okvetlenül együttesen kell lépdelnie a' végrehajtó hatalom organumaival. A' számoltatás ellenben már egészen utólagos, 's nem akadályozásra, de elégtételre, vagy (netalán szükséges) büntetésre irányul. 'S ebben egészen egytermészetű felelősséggel. Az ellenőrség hű árnyékkint mozog a' végrehajtás mellett, a' számoltatás bírókint tűnik elő, az elkövetett hibákért vagy bűnért ítéletet mondóképen. Már e' szerint tisztelet becsület, de neveltség is, midőn olvasnia kell az ember fiának, hogy bízzunk mindent egy miniszterre 's ennek tisztjeire, majd a' törvényhozás évenként megteheti a' számoltatást, és ezen utólagos censura mellett jól fog menni minden. Ugyan ki tudná elhinni, hogy a' törvényhozás a' végrehajtó hatalomnak minden specialis eljárását gyakorlati sikerrel számon kérni képes? Igen de azért, mivel a' törvényhozás nem ellenőrizheti minden lépten nyomon a' végrehajtó hatalmat, azért már nem is szükséges, hogy a' végrehajtó hatalomnak minden eljárása lehető legrészleteseb contrall alatt legyen? Sőt a' gyakorlati észnek örök postulatuma, hogy létezzék okvetlenül egy közvetlenebb hatalom, mint a' törvényhozás, melly a' nemzet valamennyi törvényeinek végrehajtását őrszemmél kísérvé, a' hol lehet, a' hibát vagy vétkes szándokot meggátolja — a' nélkül természetesen, hogy a' törvénynek, ha az világos, executioját akadályozhatná. És e' közvetlen hatalom leghelyesebben van a' megyék független Rendjeinél. A' miniszterség alárendelt organjai (sokszor felejtve azt, hogy ők is a' nemzet fiai) a' mondott értelmű ellenőrség nélkül csak akkép teljesítik rendszerint hivataljokat, mint teljesíti egy számadó magány-tisztviselő a' magáét, ha nincs utána mindenütt az úr. Általában, ha kétségtelen igaz az a' magány-gazdálkodásban: „oculus domini saginat,“ még igazabb ez a' nemzetélet jogoeconomiajában.

'S mi annyira meg vagyunk győződve a' végrehajtásnak szakadatlan ellenőrzése szükséges létéről, hogy ha a' történetet és a' statusélet elméletét nem vesszük is, előttünk már a' gyakorlati magaszáz és száz bizonyosságot tesz ezen szükségletről ugyanannyira, hogy ki merjük mondani, mikép: minden alkotvány, ha biztos akar lenni, e' három hatalmat föltételezi szükségképen: a' törvényhozó, végrehajtó, és (végrehajtást) ellenőrző hatalmakat. 'S ha jól fontolóra vesszük a' megye genesisét, nem mondjuk ugyan, hogy az ezen és ehez szörözálíg hasonló combinationának köszöni létét; de hogy a' végrehajtás szakadatlan ellenőrzésének kiáltó szükségé, habár öntudatlanul is vezérelte őseinket a' megye alapszerkesztésében, ezt könnyen elhíhetni a' nélkül, hogy o' miatt a' megengedhetőnél nagyobb fokú bölcseséget kellene ősapáinkról supponálnunk. Tisztán állhatott őseink előtt (ha nem elméletileg, de) gyakorlatilag, miszerint azon alkotvány, melly csak a' törvényhozó hatalomra bizza a' végrehajtás contrallját, nem sokkal biztosabb annál, melly a' kormányt még csak felelőssé sem teszi.

'S már most végkép érthető lesz a' szíves olvasó előtt, mit akar a' P. Hirlap akkor, midőn a' megyét akarja kiirtani; t. i. 1ször a' népgyűlési jogot (mellynek a' megyében olly igazán népi alapja van) semmivé tenni; 2ször a' nemzet kezéből a' végrehajtást könyörtelenül kiragadni, nemcsak, sőt 3ször az olly gyakorlati szükségű ellenőri hatalmat is a' nemzetnél egészen megsemmíteni 's annak helyébe pusztán a' miniszterség utólagos számoltatási elvét, ezen mystificatióját az ellenőrségnek, akarja pótolni. 'S mindezt egyedül rosz és igazságtalan logikája következtében.

Már ezen mondottakból is kivehetta az olvasó, mit tartunk a' P. Hirlapnak egész központosítási tervéről. De hogy felvett tárgyunkat lehetőleg kiismerjük, szükség még részletesen bebizonyítunk, mikép, 2ször rosz maga a' terv is (t. i. a' centralisatio terve), mellyet a' megyének substituált a' P. Hirlap. 'S ennek teljesebb bebizonyítása végett következő három águ kérdésre fogunk még czikkünk folytatában pontosint megfelelni:

vithat
könyv
igen te
Satiót
Pal u
tatás)
né ki
mellye
dunaü
bizony
társas
nyen m
toltati
csator
hogy a
vezet
dig az
tesen
a' Tis
nát a'
Duná
nából
nyiség
czélt e
1/2 m
1/2
1
1 1/2
1 1/2
2
2
12
azaz:
1,200
torna
ezi pus
kezd l
nem 1
leszen
lyaig
Ezen
4-5
ezen e
legkís
dig 10
mulha
bal al
lebbre
nai vi
egyes
pant e
iszony
esésé
ja ép
Tapas
mind
Folyt
tavas
kivét
tatik.
földbe
kiszé
1-1
függ
földje
rózei
azonb
a' kite
Ne is
kezés
valósi
kiván
megis
mond
be, mi
dig m
voike
zeri
nem 8
Ej' ej
az Au

A) ha a' megye-rendszer hibáji teljesen kijavíthatók ;

B) ha a' megye mellett a' kormányzati egység könnyen létesíthető ;

C) ha a' kormány felelőssége a' megye mellett igen természetesen fenállhat, kérdés:

Szükség-e mégis a' megye helyébe centralizációt állítani? Lássuk az elsőt. (Folyt.)

A pest-szegedi csatorna ügyében Vásárhely Pál ur komoly szövegére egy összevont szöveg. (Folytatás). B. ur a' Dunából Pest város alsó végénél venni a' vizet mesterségesen a' hajózási csatornába, mellyel folytatólag a' katonai kórházat megkerülve, bizonyos távolságra ismét visszatérne a' soroksári dunaághoz. Innen ezen dunaágot — ha azt az illető társaság a' malmok 's egyéb körülmények miatt könnyen megválthatja, 's annak elzárhatóságától nem gátolják, Harasztii csatornának tartja, különben a' csatornát, ezen dunaág magas partjai alatt — mint-hogy a' térség megengedi — szándékozik Harasztiiig vezetni; innen kitérve a' Dunától Ócsa felé Szege dig azon vonalt fogja követni, melly fentebb részletesen előadott. Az ásás alólul vonné kezdetét, és a' Tiszától felfelé folytatattatnék. B. ur az első csatornát a' Tisza vízöntéses lapályaitól kezdve fölfelé a' Dunáigolly méretre szándékozik ásatni, hogy a' Dunából az első télen és tavasszon át meglehetősen mennyiségű vizet már átvezethessen a' Tiszába, 's ezen célzt elérni, ha körülbelül

1/2	mérőföldben 6 öl 5 láb mélységű csatornát ásat
1/2	" 6" — " " "
1	" 5" 3 " " " "
1 1/2	" 5" — " " "
1 1/2	" 4" — " " "
2	" 3" — " " "
2	" 2 3 " " "
12	" 1" 4 " " "

azaz: közel egy millió köb-öl földkiásatással és 1,200,000 p. forinttal*). Az e' szerint kiásatott csatorna a' Dunától azon pontig, nevezetesen a' bugaczi pusztáig, honnan a' földzet már a' Tisza felé kezd lejtteni, illetőleg 12 — 13 mérőföldben — tehát nem 15ben mint V. ur mondja — csekélyebb eséssel leszen ellátva, innen pedig a' Tisza vízöntéses lapályai 8 mföldre mintegy 11 — 12 öl eséssel bírand. Ezen csatornán átfolyhat már a' Duna közép vizéből 4 — 5 láb mélységű viz, és véve a' kisebbet, leszen ezen csatornának feneke 4 lábbal emeltebb a' Duna legkisebb vizénél**), tavaszi 's őszi viz-állásnál pedig 10 — 12 lábbal alantabb; következésképp benyomulhat a' csatornába a' Duna közép állásától 4 lábbal alább mérve 4 — 12 láb magasságu viz.

S most képzelje, kia' viz erejét valaha közelebbről kiismerni tanulta, vagy tapasztalta, azon duna viztömeg a' turjánok nagy mennyiségű vizével egyesülve, egész télen és tavasszon által, főképp roppant esésénél fogva az említett alsó szakaszban, mily iszonyu erővel fog munkálni, 's mint fog igyekezni, esését mindig a' Duna felé feljebb vinni, 's mint fogja épen a' legmagasb bugaczi földhátat ostromlani? Tapasztalás tanítja: szerfelett fog azon víztömeg mind mélységben mind pedig szélességben dolgozni. Folytatólag második évben, miután a' nagyobb állásu tavaszi vizek leapadtak, a' csatornából az egész viz kivétetik, azaz a' Dunából abba semmi be nem bocsátatik. Most Majstól kezdve, fölfelé mintegy 8 mérőföldben, a' legemeltebb földhát táját, a' már némileg kiszélesített 's mélyített ágyban ismét egy kisebb 1 — 1 1/2 öl mély, 2 öl széles csatorna, majd egészen függőleges oldalakkal ujonnan fog ásatni, 's kiemelt földje csak ben a' nagy árokban, a' pandalokon ha-

*) Meglehet, hogy Beszédes ur az előadást némelly részben az itt jegyzetnél csekélyebb méretekre veszi; azonban mi vegyünk fel nagyobb, azaz olyant, milyent a' kített pénzösszeeggel végrehajtani könnyen lehetséges. Ne is vegye a' tisztelt olvasó B. ur tervét tárgyzó értékesemet B. ur sajátjának, mert én csak B. ur eszméje valószínűségét 's elvei könnyű módon lehet alkalmazását kívánom saját tapasztalatom után is a' tisztelt olvasóval megismertetni. H. J.

**) V. ur ismét, nem tudom mi oknál fogva, 8 lábat mond. Én úgy tudom, hogy a' Duna közép vize akkor áll be, mikor a' budai vizpéc 10 lábat mutat, a' legkisebb pedig maga V. ur után is, mikor a' vizpéc 2 lábat mutat; következésképp ha a' kérdéses csatorna maga V. ur állítása szerint is 4 lábbal lesz alább a' közép viz színénél, úgy nem 8, de 4 lábbal leend feljebb a' legkisebb viz színénél. Ejl' ejl' V. ur különösen szeret, a' mint érdeke hozza, hol az Auxis, hol a' Tapeinos figurákkal élni. H. J.

gyatik. Ezen munka april, május és június elején végrehajtatik, hogy a' csatorna a' zöld vizárnak június és július hónapokban ismét kitéve lehessen és benne a' nagyobb vizeknek ereje dolgozhassék. Angusz tus september és october hónapokban ismét kivétetik a' viz, és Möriczgátjától kezdve, a' csatorna a' Dunáig egy öllel a' nagy árok fenekében hasonlóképp lejjebb mélyítettik; következésképp második téle a' Dunának már legkisebb vize is benyomulhat a' csatornába, 's illetőleg tavasszal a' nagyobb vízállással abban már 3 öl mélységű viz folyhat. Az első évinél a' jóval nagyobb mennyiségű másodikévi viz már sikeresb fogantat fog munkálni; 's így folytatólag mind mélységben, mind szélességben nagyítottván a' csatorna bősége, sokszoroztatik a' viz tömege 's ereje olyannyira, hogy évenként tetemes emberi erősegedelem mellett, hatodik, vagy legmostohább körülmények közt 8dik évre az egész csatornát tökéletesen kiképezi. Míg a' csatorna ezen idő alatt teljes állapotát elérendi, addig a' vízostó-épület a' pesti torokban, 's alább a' többi szekrényes zúgó is elkészülhetnek egyszersmind azon nagy malmok, melylyekre B. ur a' csatorna lefolyó vizét, nagy nyereséggel használva alkalmazni akarja. (Folyt.)

Pesti sétatér. A' pesti ugynevezett újépület melletti sétatér létesítése végett alakult társaság folyó december 26án délelőtti 11 órakor a' nemzeti casinóban közgyűlést tartand, mellyre minden aláirt tag ezennel tisztelettel meghívatik.

Felszőlítés. A' Kisfaludy-társaság pár évvel ezelőtt tett felszőlítése a' honi népdalok ügyében, oly nevezetes sikernek örül, mikép alulirt fölhíva érzi magát azon tisztelt honflakat, kik netalán illy népdalok — főleg a' ritkább székely népdalok — birtokában lennének, megkérni: sziveskednének azokat a' szép sikerrel kezdett gyűjtemény gyarapítására 's kiegészítésére a' Kisfaludy-társaságnak megküldeni. J ó s i k a M i k l ó s, a' Kisfaludy-társaság elnöke.

Horvátországi tartománygyűlés folytat. A' 32d. pont alatt a' munkálkodó választvány visszatekintve a' lejárt évek szerencsés fejleményire 's kivált az 1693, 1700, 1807ki országos oklevelek tartalmára, mellyekben lépések tettek az iránt, hogy a' zágrábi püspökség érsekségi méltóságra emeltesse: a' választvány a' melléktartományok összegyűlt rendjeinek következő javaslatot terjeszt elő: kéressék meg ő felsége, hogy ezen hű nemzetének egykori fényét 's ezen tartományok tekintetét eszközölőleg a' zágrábi püspökséget érseki méltósággal megajándékozni 's annak a' jelenleg fenálló három püspökséget, ugymint a' szegniait, körösit, és diakovarit alárendelni k. méltóztassék. Ezen kérelem támogatására a' választvány több más okot hozott fel, különösen azon hátramaradásokat és nehézségeket, mellyek az egyházi ügyekre 's bizonyos tekintetben más egyesekre is az által hárulnak, hogy a' zágrábi megye suffraganeusa (segédpüspöksége) levén a' kalocsai érsekségnek, ide csak tetemes költséggel 's idővesztégetéssel vitethetnek főlebb az illetők ügyei, mi pedig nem történnék akkor, ha azok ben a' tartományok keblében intézhetnének el. A' zágrábi püspök kijelentvén ez alkalommal, miként ő soha nem vágyott illy nagyszerű kitüntetésre, megköszöné a' rendeknek azon szives buzgalmodat, melylyet az egyház és a' papság irányában tanusítottak. A' belgrádi püspök pedig kéré a' rendeket, hogy őt is a' zágrábi érsekség (?) suffraganeusai (!) közé sorozzák a' rendek; mire B. báni táblai ülnök indítványára az ez érdemben felterjesztendő feliratban ki fog fejeztetni az is: hogy mind azon püspökségek, mellyek ezen egyesült tartományokhoz tartoznak, valamint azok is, mellyek jövőben a' szent korona alá (van é horvát sz. korona magyar nélkül?) visszaszereztetnek, 's mellyek elestük idejekor ezen tartományokhoz tartoztak — a' zágrábi érsekség alá rendeltéknek mondassanak ki. — Mind ezen elsorolt pont, mint helyes, 's a' Rendek teljes és osztatlan akaratát bíró, elfogadtatott. (Folyt.)

Komárommegyei közgyűlés. November 3. tartotta Komárommegye rendes évnegyedes közgyűlését ismét első alispáni elnöklet alatt. Marmár egy éve, mióta főispánunkat elnöki székében nem láthattuk, 's ez hizeleg nekünk, mert mégis igen rendes jó megyének kell lenni Komáromnak, hogy épen e' korban, midőn a' kormány a' megyei viszonyokat közvetlen saját befolyásával akarja mindenütt intézni, Komárom megyében az eddig létező kapcsok gyengítését is megengedi. — Több kancelláriai parancs után szőnyegre jött a' nm. Helytartótan. azon intévénye, mellyben az idén termelt gabnamennyiség összeírata rendeltetik. Ezt első nap küldöttséghez

véltük kiadandónak: de biz az eredvény azért csak az lett, mit minden hosszas tanácskozás nélkül előre tudhatunk; t. i. hogy szőlítsuk fel az uradalmakat adakozás végett — a' szolgabírák magok járjanak el e' kérelemben — a' termést írják össze 's azt a' Helytartótanácsnak fölterjesztendjük. Szép és nagyon érdekes vitakozások történtek e' tárgyban, de mind azon nehézségekre bukkantak, hogy országgyűlés nélkül a' nemesi jogok megszorittatása iránt nem intézkehdetvén, intézkedésink súlyát pedig csak a' nemtelenek érezvén — jobb lesz ezuttal kérelem mezején iparkodnunk a' lehető inség enyhítésére, egyébiránt is megvizsgálva megyénk körülményeit megyénket magát nagyobb inségtől nem félhetni, mert termése a' középserűnél nem rosszabb. — Adakozási év a' gyűlésben is tüstént bocsátott 's meglehetősen mennyiségű burgonya és gabna ajánlatott. Zor gróf Széchenyi István ő excell. kineveztetését velünk tudató levélre határoztuk, hogy a' személy ellen nincs kifogásunk, hanem egy illy főhivatal országgyűlés nélkül állítását rosszaljuk, — egyébiránt a' levelet tudomásul vevén ő nagyméltóságának azt megírati rendeltük, hogy magas figyelmét a' mi — vizáradásoktól sokat szenvedő megyénkire is fordítani kegyeskedjék. — A' megyei levelezések közti nagyérdékű levelek közül első volt Pestmegye levele, mellyben a' honti zavarokra tesz bennünket figyelmesekké; itt a' szónokok két részre oszlottak 's legelső ezen tárgy, hol pártkülönbség nélkül kiki meggyőződését követve nyilatkozott, — nem levén célom, a' vitakozás mezején által kísérni a' szónokokat — úgy is eléggé isméretesek már e' haza előtt a' mellette 's ellene felhozható okok, csak annyit jegyzek meg, hogy — ellene a' főjegyző — főügyész, B. I. szolgabíró 's még vagy három táblabíró volt — a' többi szónok az ügy lényegét mind pártolva — határozottat felírásban kérni meg ő felségét, hogy a' honti zavarokat vizsgálta meg 's a' bajokat mielőbb megorvosolva, a' megyét rendes állásába visszaállítani méltóztassék. — E' határozat bár nagy töbsséggel volt kivá, még sem állhatom megérintés nélkül, mikép illy tárgyaknál lelkünknek jól esnék másod alispán ural a' csatáirgyen együtt harcolhatni; mert a' hallgatás olly irigy és veszélyes fátyol, — melly jót és gonoszt egyformán betakar. — Zágrábmegye levelét, mellyben Erdődy gr. főispánja viszszaadatásáérti felírásra szólit fel bennünket, pártoljuk 's felirunk, hogy a' meddig az örökös főispánokat törvény nem szünteti meg — addig azok elmellőztetését vagy nullificatióját sérelemnek tartjuk. — Varasdmegye panaszában a' zágrábi agyonlődözések miatt osztozunk ugyan, de még e' tárgyban az illető megyétől tudósítást várunk. — A' szepesi katonai kihágásokért olly csekély elégtétel miatt felirunk 's megkérjük ő felségét, hogy az ítéletet megsemmisítvén — az ügyet vegyes küldöttség előtt tárgyalta. T h a l y Zsigmond.

Varasd nov. 15. E' napon vevé kezdetét Varasdmegye évnegyedes közgyűlése, mellyre a' megye minden részéből 's minden színezetű pártból nagyszámmal jelentek meg a' rendek. A' gyűlést főispánhelyettes meglehetősen száraz beszéddel nyitván meg a' tartománygyűlési követek olvasák fel horvát nyelven szerkesztett követjelentéseket, mellynek egyes kitételei a' tulságra hajló illy hallgatóságot szűnni nem akaró 'szivio' kiáltásokra ragadák. Ennek befejeztével kérdés támasztatott az iránt: vajjon a' latin szerkezetű tartománygyűlési irományok felolvasassanak é, vagy nem? Némellyek ezek felolvasatását fölöslegnek tarták, minthogy a' nélkül is a' tartománygyűlés eredvénye isméretes előttök; a' többség azonban felolvasatásukat már csak azért is kívánta, nehogy ellenkezőleg cselekedvén, az gyanusittassék, hogy Varasdmegye a' szokás és törvény-szentesítette latin nyelvet repudialja. — Mielőtt azonban ezen irományok olvasása megkezdett, K. I. indítványára a' megye tartománygyűlési követeinek köszönetet szavazott, 's ezt jegyzőkönyvébe igtatni határozá. Az irományok első pontjánál mindjárt megjegyeztetett: hogy a' törvény-czikkek latin fordításban a' tartománygyűlésen felolvasattak, ennél fogva a' rendek ősi szokásukhoz ragaszkodva azok felolvasását itt is sürgeték; néhány kitérés után, vajjon t. i. a' törvény-czikkek latin vagy horvát fordításban olvassassanak é fel, ez utóbbi határozottat el, minthogy a' két fordításnak a' nélkül is egyeznie kell 's a' horvátot többen is értik, ámbár az illyt még többen értenék; a' felolvasás tehát horvát fordításból történt, de mivel az abban

előforduló egyes műszók könnyebb megértés 's fel-fogás végett latinul ejtettek ki, ez általa' t. cz. közönség lassu, de még is elég hangos morgása idéztetett föl, mely fokként annyira emelkedett, hogy végre — főispánhelyettes a' törvényeket „tisza ilyr nyelven írott“ fordításból olvastatá, mit is a' tekintetes Karok és Rendek alant és fent nyugalommal hallgattak végig. Időrovidség okáért a' pontok csak kivonatban olvastattak, kivévén a' 15ket, mely a' horvát-szlavon nyelvről és litteraturáról, a' horvát tudós társaság megállapításáról 's a' horvát nyelvi tanszékről szól, egész tartalmában olvastatott el, 's öröm-rivalgásokkal fogadtatott.

Ezután Zágrábmegyének azon körirata olvas-tatott fel, mellyel ez Varasdmegye Karait és Ren-deit azon felírása pártolására szólítja fel, mellyben ns Zágrábmegye ő felségét megkéri, hogy Erdődy grófi nemzetséget Varasdmegye főispáni kormány-zásába visszahelyezni méltóztassék; ugyanezen fel-írásban Zágrábmegye a' nógrádi körlevél szellemé-ben kérelme támasz-okaul felhozá azt is: hogy a' nevezett grófi családnak ősi joga van Varasdmegye főispánságához, midőn tehát attól elmozdított: akkor mind a' személyes jog, mind pedig szentesített törvényink érzékenyen sértettek meg. Zágráb illy értelmű levélét Varasd m. nem pártolhatja mert Va-rasd m. azon férfúval, kit ő felsége az elmozdított fő-ispán helyébe kinevezett 's ki a' megyét olly lelkesen vezérli, teljesen meg vannak elégedve. (Ennek ki-mondásakor több szózat hangzott: „nem vagyunk“ de az ellenükben támasztott „mucsi, ne krics“ láma ovásaikat elnyomta). — Némellyek kívánák: hogy Zágráb-megyével az ezen tárgyra vonatkozó né-melly oklevelek felvilágosítás végett közöltessenek, vagy legalább válaszoltassék valami, minthogy a' nevezett megye Varasdmegye közönségét alkot-ványellenes törekvéstől valója, nem tudja tehát azt, hogy a' megye mostani főispánhelyettese egyenesen Varasdmegye rendeinek gyakori kérelmekre nevez-tetett ki, eképp tehát a' varasdi főispáni elmozdításban „árnyéka“ sincs azon sérelemnek, mellyet Nógrád felhozott; a' többség azonban elhatározá: hogy Zágráb megyének ezen ügyben semmi sem fog válaszol-tatni; mint hogy Varasdmegyét az legkevésbé sem érdekli: vajjon tudja é valaki, vagy sem, miért moz-dítottatott el örökös főispánja e' hivataltól? Végre az érintett levél a' főispánhelyettes javaslatára tudomásul vétetett a' többség által 's válasz nélkül ha-gyatik; de jegyzőkönyvbe fog iratni Varasdmegye közönségének méltánytalansága arról, hogy Zágrábmegye Varasdnak saját ügyeibe levelezése által bántorkodott avatkozni!

Ezen kérdés eldöntése után H. P. volt tarto-mánygyűlési követ emelt szót: „Gyakran — mond szónok — látjuk horvát-szlavon hazánkat kormány-zó nélkül, melly körülmény szónokot feljogosítja, hogy a' rendeket némellyekre figyelmeztesse, mel-lyek ezen tartomány jövőjét érdeklik; körülményink-re figyelmeztetve láthatjuk, miként mi ifjabbak is, kik tapasztalásról még nem beszélhetünk sokat, már két bánt' éltünk tul' sat. Szónok véleménye szerint te-hát hasonló bajok mellőztetése mi által sem lenne in-kább és könnyebben elérhető, mintha e' haza felsé-ges fejedelme alázatos felírásban aziránt kéretnek meg: hogy az uralkodó ház valamely fenséges her-czegét ajándékozná ezen tartományok kormányzó-jaul. Ha mond szónok nemzeti életünk viszonyaira 's azon meghasonlásokra tekintünk, mellyek jelenleg a' legszentebb hazafiai ügyben is annyi és olly erős ellenséget támasztanak e' nemzet ellen: akkor igen is azon meggyőződésre jutunk, hogy ki sem elégsé-gesb ezen ellenhatás ereje gyöngítésére, mint ha az uralkodó ház valamely tagja lenne ezen tartomá-nyok kormányzói polczán. Ez indítványt pártolá a' köbölnyi tudományal bíró K. J. is, ki e' felett ezen tartományok hitstóriáira hivatkozva erősíté: mikép Horvátországnak magyarországgal összekapcsol-tatása előtt és után királyi hercegek voltak bánjai, és alkirályai; azoknak, kik azt vélik, hogy ha k. her-czeg lenne ezen tartományok bánja, a' nemzet igen függő helyzetbe hozatnék — szónok megemlíti az uralkodó ház azon népszerű jóságát, mellyet kivált a' közelebb évtized alatta' horvát-szlavon nemzet iránt olly mértékben tanusított, hogy ezek nemzeti-sége kitünően ezen fejedelmi jó akarat által men-tetett meg az utódok számára. Sokan szólottak még az ügyhöz, hivatkozva részint csehországi rokonai-ka, kik királyi herceg kormányzása alatt jólétnék

örvendnek, részint Magyarországra, melly József főng és nádor böles vezérlete alatt indulhatott csak teljes virágzásnak, ezen példák reményt nyujtanak tehát, hogy a' horvát-szlavon tartományok is, mihelyt kir. herceg által fognak közvetlen kormányoztatni, ipar, jólét 's nemzetségi tekintetében minélőbb vi-rágzani fognak. Ezen elmondottakra első alispán megjegyzé: mikép Horvátország már Vlasics bán halála után kir. herceget kért bánul, de ez nem a-datott meg, meglehet azon okból, mivel a' magyar országgyűlésen a' horvátországi bánnak az ország-bíró után van törvényes ülése; azért szónok a' fel-írásban ollyan alternatívával kíván élni, miszerint a-azon esetre, ha királyi herceget bánul nem kaphat-nak ezen tartományok, akkor ő felsége született hor-vátot, e' haza nemzetségének barátját, nevezne ki bánnak; melly alternativa huzamos vitát után kö-vetkezőleg módosított: „Mint különös szerenese lepne meg bennünket az által, haszülteit horvát, v. szlavoniat nemzetségek ki tartományink bánjává; de még szerencsésbének éreznök magunkat az által, ha ezen bán királyi vérből 's a' fejd. uralkodó házból származott herceg lenne. Ez értelemben fog a' fel-írás szerkesztetni 's ő felségének saját kezébe át-nyujtatni, egyszersmind némelly megyékkel tudat-ni.*) Ezután első alispán tudatá a' rendekkel, mi-kép főispánhelyettes a' megye tisztújító ünnepét jö-vő december hóban szándékozik megtartani, mi is tetszéssel fogadtatott, mert a' néhai kulcsok tartal-ma sokat kedves tüneményre emlékeztetett, ezután még főispáni helyettes Pogledics Károlyt alügyész-nek és Lentulay Pált tisztb. aljegyzőnek nevezvén ki, az első napi ülést elosztatá. —

Vízonzóafolat Szerémből. Vukovár nov. 15kén 1845. A' Pesti Hirlap szerémmegyei rovata alatt olvasám e' megye f. é. aug. 25kén tartatott köz-gyűléséről szóló tudósításnak S-aláíratú czáfolat-tát, mellynek következő tartalmát saját jegyzetimmal együtt becses lapjaiban közöltetni kérem:

„Szerémmegye. A' Jelenkor aug. 25. és következő napjaiban tartott közgyűlésünket tárgya-ló cikkében olly különös színben tünteti fel megyei viszonyainkat, hogy az igazság érdekében nem mel-lőzhettem, hogy azon költemények ellen, mikkel már az illyr párt tulzói sem pirulnak élni, szót ne emeljek. 1) Örömmel 's tulómlengő szívvel jelentetik többek között 2) miképen az illyrismus előmenetelének bi-zonyosságul 3) nálunk mult közgyűlésünkben egy pap déli szláv nyelven tarta beszédét, melly köz él-jenzéssel és tetszéssel fogadtatott. Igaz, hogy tartat-tott ugyan déli szláv beszéd vagy fogadtatott; mert hiszen a' déli tót nyelvek és népségek egymástól an-nyira különbözök 4) mint az északiak; ennél fogva ezen szorosabb megkülönböztetést csak az tarthat-ná fölöslegesnek, ki előtt tán tudva nem volna, hogy Szerémben néhány magyar és német falun kívül sem illyrek sem szerbek nincsenek, hanem ráczok és so-kaczok laknak, 5) — de hogy ezen beszéd általa-

*) És miért nem valamennyivel? Szerk.

1) Édes S! — Mint levelező 's nem mint pártvezér vagy párt embere irtam én a' Jelenkorban közzé tett tudósítást — 's így önnek bizást csak esekélységem ellen kell vala intéznie észrevételeit. — A' bevezetés, mi-szerint „nem mellőzhető el, hogy azon költemények ellen, mikkel már az illyr párt tulzói sem pirulnak élni, szót ne emeljen“ már magában szörnyű hibás, mert saját tapasztala-tából tudhatja ön, hogy akarmely párt tulzói sem pirul-nak soha, csak a' czél által szentesítve hihessék az esz-közöket. Ha tulzók helyett m é r s é k l e t t e k e t em-lít ön, ugy állítása logikailag helyes.

2) „Többek között“ ennek annyit kellene itt jelen-teni: mintha tudósításom többi része is hazug, és annak behizonyítására volna fölhozva, hogy az illyrismus foly-vást előbbre halad. — Ha a' t. szerkesztőség kívánja, kész vagyok közleményemben előfordult minden tárgyról az illető jegyzőkönyvi kivonatot megküldeni *)

3) A' Jelenkor tisztelt olvasóji emlékezni fognak, hogy én az illyrismusról 's ennek előmeneteléről szót sem tettem.

4) Bizonyára haszontalan megkülönböztetés — Zoi-lus ur. — De minthogy ön ezt is szóba hozta, igen is ter-mészetesnek fogja találni, ha kinyilatkoztatom, hogy nem létezik többféle déli szláv nyelv, hanem igen is van több-féle szóejtés (dialectus). Ugyancz áll a' népiségről is.

5) Hogy Szerémben nincsenek szerbek, hanem esu-pán ráczok és sokaczok, ez körülbelül annyit jelent, mint:

*) Ezzel csak akkor lennének kénytelenek tisztelt levelezőnket farszítani, ha czáfolólag föllépett S — ur tovább is megmaradna állításai mellett. Szerk.

nyos éljenzéssel és tetszéssel fogadtatott, ez pusztá koholvány, mert a' beszéd mind czéljára mind tar-talmára olly hű és bárgyu volt, hogy senki, legyen bár illyr 6) bár magyar, nem helyeselheté, annál ke-vésbé, minthogy olly é k e s e n volt a' beszéd szer-kesztve, hogy azt talán a' szónokló maga sem érté, mi még világosabban kitünik a' főisp. elnök ezen la-tin szavaiból: „ez nem ide való.“ 7) — Továbbá a' halotti misét illetőleg, 8) melly Vukováron a' gyű-lések, helyén, a' zágrábi kicsapongásban elestekért tartatott, levelező ur olly cselesen fogalmazá értekez-zését, hogy csak némileg kevésb figyelmű olvasó is igen könnyen gondolhatná azt a' megye részéről ren-deltnek, kivált ha nem tudná, hogy ugyanazon órában, mellyben a' mise tartaték, főispáni elnöklet alatt a' közgyűlés folytattaték, 9) 's a' misén csak néhány görög hitű volt jelen. 10) Ezen kis zvalat szol-gálon egyszersmind igazolásul azon hír ellenében, miszerint az egész tisztikar gyanúsítatik a' halotti-misébeni részvevőiről. Sajnálom tehát a' Jelenkor t. cz. szerkesztőjét, hogy hitelesb levelezőt nem talál lap-jának. 11) — S. —

Budapesti napló. (Dec. 7kén.) Városunk bel-disének emelésére czélzó számos tervet közlének már lapjaink, szabadon jelenleg egy mást megemlítenünk, melly környéke kicsibítésére szolgál: a' városligető jövő tavasszal újabb felvirulási remény mosoly, a' gyé-res fasorok lombos ültetvényekkel fognak szaporítottatni, a' sétányok kicsinosítottatván imittamott kellemes virágágyak területnek az értekek nagyobb gyönyörködtetésére; 's mindazon kedvhaborító tünemények, mellyek gyakran a-kadályozzák az üdülés végett e' hely színére rándulókat, el fognak hárítottatni. Azonkívül vasöntetű oszlopokon vil-ágító lámpák oszlatandják el az esti sötéte; egyszersmind alaposan remélhetők, hogy a' mulatóknak gyakran gyo-mornyilalást okozó italok komolyabb vegyvizsgálat alá fognak vétetni. — Az újépület mögötti sétátér folyvást e-gyengéttetik sétalovagok számára. — A' német színház, mellyről eddig még nem igen volt szerencsénk örvende-teszt szólhatni, legújabb időben nagy pártolásban részesül, mert már saját papjai is elpártolnak tőle, a' két városi né-

Németországban nincsenek németek, hanem csupán svá-bok. (többen használják a' „sváb“ szót a' német helyé-ben) és katolikusok, (mert a' sokacz név csupán a' val-lásra vonatkozik, 's nem a' nemzetségre 's nyelvre, mint mindenki előtt tudva van.) A' rascianusok (ráczok) is szerbek, a' szerbek is déli szlávok (ilyrek) — 's vala-mennyi szerémi, szlavonita.

6) Milly következtetés! Épen előbb mondja S —, hogy Szerémben egy illyr sincs, és most az illyrekre hi-vatkozik. Talán a' szomszédmegyékben laknak némellyek.

7) Az említett pap ohajtá, hogy Horvát- és Tótor-szág követeinek a' tartománygyűlésre több ügyben uta-sítás adassék, 's erre nézve elő is terjeszté nézeteit. A' tetszéssel végig hallgatott beszédre azt válaszolá elnök-főispán: hogy az utasítás már kidolgoztatott 's küldöt-teinknek sinórmértékül ki is adatott. Egyébiránt említett egyházi személy beszéde nemes körülményekhez alkal-mazott irányu, mivel 's déli szláv írói nyelven készült, mellyet mindenki értett. Biztosíthatom azonban e' lapok szerkesztőségét 's olvasóit, hogy S — kérdésem megyei gyűlésen jelen sem volt, joggal alkalmazhatni tehát rá e' német közmondást: Vom Hören-Sagen, wird Mancher auf's Maul geschlagen.

8) Mi a' halottas-miséket ('s nem misét), mellyek a' Zágrábban jul. 29kén elestekért tartattak, érdekli, emlé-kezni fog a' tisztelt szerkesztőség, hogy megyei tudósí-tásom után egy vonalt húzék, melly által a' halottimisést il-lető magány-tudósítást elkülönítém az előbbitől, vala-mint a' végre' szót is, melly az egész félreértést okozá, nem én hanem a' t. szerkesztőség fűggeszté hozzá.

9) Erre csak annyit mondhatók, hogy a' mélt. főis-pán ur is a' magány-adakozásokhoz, mellyek gyászmi-se-tartásra (az egyházi személyzet nem fogadott el semmit) 's a' szerencsétleneknek állítandó emlékre gyűjtettek ösz-sze — felszólítatlanul nem esekély öszszeggel járult. E-gyébiránt ezt, mint magányügyekhez tartozót főispán ur kénytelen volt a' közzek alárendelni, mert a' tárgy sok volt 's az idő haladt.

10) Hogy csak görög szertartásnak lettek volna je-len, „ez pusztá koholvány,“ kath. és görög hitvallásnak, mindkét nemből, sőt megyeiek is, kik eljöhettek vagy ez időre a' gyűlést elhagyták — nagy számmal jelentek meg — leginkább pedig a' kath. szentegyházban, daczára bi-zonyos ifju kísérlétének, kikevéssel a' gyászmise előtt a' ferencz-szerzetesek előjárójához ment, 's az első alis-pán nevével viszszaléve — a' gyászmisét ennek költött rendeletéből elhalasztatni kívánta; de szavának senki sem adott hitelt — 's így ő hibjának iparkodék a' sora kerekét fentartóztatni! Ő kath. 's csak egy görög hitvallásu ifju állt dísz-magyar öltönyben a' gyászalkotvány mellett az egész isteni tisztelet alatt — S — betű tehát a' halottmi-séken sem volt jelen.

11) Egyik sajnálkozás megérdemli a' másikat; 's az-ért én részemről igen sajnálom a' Pesti Hirlapot, hogy hasábjait egyszerű 's rágalmaszra hajló betű vádjainak nyitva tartja, ki olly dolgokrul ir tudósítást, mellyeket sem nem látott sem nem hallott; ... és most S — urnak minde-lőbbi javulását ohajtom. B. Proff. Irnich Gotthard,

met színházról ugyanis rövid idő alatt három egyed szökött meg. Ugy hisszük nem párkérés többé, miszerint e tekintetben nemzetiségünknek a' pártoskodás kitűnőleg használ. — Pár nappal ezelőtt bábkomédia érkezett Pestre, mely egyik neves vendégfogadóban ütő föl tanyáját; mondják hogy a' fababok pórázra kötve olly helyes mozgásokat fejtenek ki, mintha csak élő alakokat ránczignálnának orruknál fogva. Az előadásnak igen számos látogatót jönlünk, mert ott sokan találkoznak az életből hasonmásokkal. — Egy becsületességi példányképet mutatunk be olvasóinknak sujtásos rendű alakban: tudvalevő dolog, miszerint hetivásárra érzékeny városok kivül nem szabad eladni áruikat; egy illy aszszony szekeren tojást szállítván, e' fölött bizonyos uzsorással alkuba boosátkozott; megpillantván ezt az említett rendőr, rögtön ott termett 's lelkiismeretesen ellent állván a' körmeik között mutogatott vesztegető huszasoknak, a' törvénysértőt város-házhöz kísérte. E' kötelesség-teljesítési szigorúságot kivesényeknél is annál szívesebben méltányoljuk, mivel tudjuk, hogy kis dologgal gyakran elejét vehetni nagy visszaéléseknek. — Vendéglőkben előforduló felszámíthatlan kellemetlenség közül egyik a' mindenféle szín alatt koldulók serege; minap egy ilyenféle egyeddel találkoztunk, ki segítségkérését azzal gyamolította, hogy: ő vasuti munkás volt — ugymond — hol 50 forintocskát gyűjtött, de miután pénzét ellopták, keresetétől is elmozdítottat 's most nem tud hova lenni. Ha igaz volna, hogy az illető helyen nincs elég ügyelet a' munkások egymásközti erkölcsi viseletére, — baj; azonban még csak azt sem tehetjük föl, hogy valakit épen, mivel kárvallását panaszoja, szólnak eresztene. — A' vaspályai mozgalmak napról napra élénkülnek, 's már egész Duna-Keszlig térségnek kirándulások; hova testületek 's egyesek méltó figyelemmel hivatnak meg; vajjon a' lapszerkesztőségek részesülnek e' illy megfizetetlenben? — A' zeneversenyek egymást érik; ugyszólván mulatni rohan jelen szék napjainkban a' nép; és szinte találkoznak emberbarátok, kik neki e' mulatságot jó pénzért szívesen megszerzik. Illyenek többek közt a' vendéglők; kik, hogy méregdrága ételket elkölthesse az ember, még a' bemenetet is megfizetetik; ott aztán olly irtózatossá válnak a' vendég fülékdobját, millyet csak Jeriko városa falai alatt lehet hallani hajdan. — Valóban elámulunk a' zenészet e' tökélyén, millyet annyira fűrkész az iparszellem; például nem foghatjuk meg; mi kéjes hangvegyület az, ha a' fuvola-zengésnek valami kereppel közre reseggetnek; vagy az idegesiklandó hegedűszó süvitésekkel szaggatják meg? E' művészetet nálunk már nemcsak a' werklisek tehetik. — Pest a' zenészet pártolásiának nyilvános tanujelét adá az által, midőn keblében néhány czigány lakhatási joggal ajándékozott meg. Nincs e' föld hátán olly magyar nóta, mely jobban hasson, mint mikor azt egyes czigány húzza. — Az emberi szeszély a' loabrakolásnak egy különös fajtát talált fel: minthogy jelenleg a' gabonával együtt a' zab is drága, tehát istállóban a' lovak szemelátára párgolják meg a' szép zabot, azután ablakot ajtót szorgalmasan becsinálnak, 's elejökbe szecekat töltenek; az így elámitott szegény állatok e' közönséges tápot olly jóízűen ropogtatják, mint más kor. Probatum est. — Szintgy van a' fűtéssel, hol deakok többen szállásznak, a' kemenczében egy darabig gyertyát égének, aztán kinek mégis hideg a' szoba, az a' felelet, hogy fűtsön újra. — Jelen társulati szövetkezések korában egy körli tag kérdé barátját: miért szegődött más társulat tagjává? — Azért — felelt ez — mert nekem mindig jó étvágyam van, nálatok pedig csak nagy szavakkal tartják az embert. — A' főváros szellemi felvilágosítására vállalkozók közül nem tudjuk hány bukott meg eddig; az anyagi világítók közül már eddig legalább hatnak bukni kell. Legközelebb a' légszuszvilágításra ajánlkozók sorában Frigijére lovag küldöttje is megjelent, ki azon részvényes társaság tagja lévén, mely Olaszország több városában kezeli a' világitást, a' bel- és külvárosok min' azon részei kivilágítására ajánlkozók, melyekben vállalatát magányosaktól is igényelthe veendőnek remélheti; nevezetesen belvárosban: a' vácsi- gigyő- városi- párisi- zsiháros- korona- hatvani- utczát és kerepesi utat a' nemzeti színházig; aztán a' városi sebestyén- róza- és servita-téretet, a' hajósütő- kötő- posta- és hidutezákát; szinte az orosz árut szentér — hatvanutczai részét; 's külvárosokban a' dorotyautczát, királyutczát a' Terézia templomig. Mindamellett hogy kétannyi fényt szolgáltat minden lámpa, mint az argandiak, nem kerülnek többé, mint a' mostani olajégetéssel, u. m. havonként 2 frt. 58 kr. p. vagyis naponként 6 krba. — A' budavári alagut terve szinte születési stadiumán van; 's így mi előbb majd lehetlennen tetszett, komoly szándék által tetté változandik, ugyanis dec. 6kán délutáni 5 órakor tartaték az e' tárgybani ülés a' nemzeti casinóban. — A' magyar szépvilág már csakugyan nem panaszkodhatik, hogy e' hazában nem terem édes hangokat a' laut; most, midőn jeles színdalunkunk külföldön dícsőséget aratott a' magy dalok számára, itthon fiatal költőink egymással vetélkednek érdelemmel enyelgő versek irásában. Petőfi dalfüzeteit a' napokban követte Kerényi verseinek második füzeté; Vachott Sándor költeményeit szinte kiadni készül; legtöbb figyelmünket pedig Erdélyi János igényli, ki egy társával a' Kisfaludy-társasághoz begyült eredeti népdalokból örökösül koszorút fűzzen öszsze, 's igyekezni fog azok kedvelőit mennél olesőbban juttatni a' becses gyűjteményhez. Mi vállalatához előleg is sükert ohajunk; majd meglátjuk az eszközölt sükert azok részéről, kik mindig csak a' magyar könyvek drágaságáról panaszkodnak. És hogy a' dal nem hangzik el, mint kiáltó szava a' pusztában; hogy Vörösmarty szózata, mely nemzetet meg birt idegzetében rázni, rideg tájékon sem maradt nyomtalanul; sőt nagyaink lelkesbei fel-fogták a' magasztos hangokat, tanúk a' hozzá sokfelől ér-

kezett méltány jelei. Tanu Batthyány Kázmér gr. jeles tette; miszerint e' hatalmas költőt, hogy csendes magányban enyhet találjon kiküzdött érzelmeivel, Bicskén Fejér vgyében egy pár telket saját jószágából kiszakítván, ezzel őt örök időre ajándékozta meg. Most van tehát Tibura a' nemzet költőjének, hol élvezheti napjait 's ujjakkal szaporíthatja halmaz koszorúit. —

Amerika.

Ujyorkból érkezett Great Western gőzös egyéb levelek közt magával hozá az egyesületi kormány felhivatalos lapjait is, mellyek nov. 6ig terjednek. Különösen a' Washington-Unionban, mely Polk hiteltes organumának tartatik, terjedelmes cikk van közölve az oregoni kérdésre vonatkozólag; e' cikket — némelylek érdemleges kivonatnak állítják azon elnökjelentésből, millyet Polk az egybehívandó congressusnak e' vidéket illetőleg nyújtand be. Rövid foglalata ez: „Texas kérdése most már lényegesen is bevégeztetett, amde ennél sokkal jelentékeseb ügy várakozik a' congressus férfias elhatározottságára 's föllépésére, mely a' mostani nemzedékre nézve nem egyéb, mint birtokolhatási ügy, még pedig nagy tartománynak birtokolhatási. Kétségekivül itt azon vidék értetik, mit mi amerikaiak Oregon-vidéknek nevezünk. E' nevezetes tárgya a' közelebb három év lefolyta alatt igen magára voná a' közvéleményt. Népünk nagy többségének itéletére hivatkozva közölnek — sőt tán jelennek is hisszük az időt, mellyben az egyesült éjszaki státusoknak világos joga e' nagy terjedelmű vidék iránt nyilvánban is ki fog mondatni, minthogy kimondatnia kellis. Husz év óta nézi Amerika népsége ezen vidék iránti elvíthatatlan jogszerűsége igényeit alkudozások által erőltetnietni. A' britt kormány bölcseségétől 's következetes politikájától leheté várni: miként az eddig eredménytelen alkudozások, mihelyt az ezeket tárgyzó kérdés erőlyes kormány által sürgetetik — millyet ezen sürgetése közt hatalmas népfeltség támogat — minélelőbb folyásba tételnek, 's ekép Amerika jogszerű igényeire nézve biztosítani fog. Azonban bármiként mutatkozzék is a' részvét, leszen é eredményök a' megkezdett alkudozásoknak, vagy sem? — arról semmi kétség sem támadhat, hogy az öszszeülendő congressusnak Oregon kérdését illetőleg nagyszerű kötelessége lesz teljesítened. Mi azt hisszük: hogy a' nép-képviselők ezen kötelesség-teljesítésre készek lesznek, 's legkisebb kétség sem forog fen az iránt, hogy a' végrehajtó hatalom alkotványos kötelességének hódolva a' congressus elibe terjesztendi mind azon rendszabályokat, mellyek ezen státusok nraságát a' nevezett vidéken, ugy a' csendes tengeren is mint jogszerűt és törvényest bebizonyítják. Többször leend még alkalmunk ezen rendszabályokról 's Éjszakamerikát illető Oregon kérdéstről véleményünket 's nézetinket tudatni. Mostan szabad legyen ezen vidéknek állapotát 's értékét fejtegetőleg érinteni. Oregon tájéka az éjszaki szélesség 42° egész 51° 40' terjedve több mint 400 ezer □ mérföldet foglal, tehát kétszer akkora, mint Franciaország, 's közel félakkora, mint az éjszaki egyesült státusok mostani területe. Ezen roppant terjedelmű vidék birtoklása egyenesen — kizárva ezen fogalomból minden más nemzetet — Éjszakamerika népet illeti. — A' Toronto-Globe szerint e' kérdéses vidékbirtoklása miatt most már nemcsak az angolokkal kell — mint vágytársakkal az egyesült státusoknak találkozniok, hanem Oroszországgal is, mely legközelebbi alkalommal e' vitába diplomatiec avatkozott állitva, hogy Oregon vidéke egész a' szélességi 54d. fokig elkülönzötten a' moszkát tulajdoni joggal illeti. — Az ujyorki lap közli az egyesületnek 1845ki financzévi öszszes bevételét, mely is 1845d. jun. 30ig, hozzá számítva az 1844. jul. 1jén talált 7,857,000 dollár pénzmaradványt, tesz 37 1/2 millió dollárt. A' státusküladások 30 millióra ruggnak, a' fölösleg tehát 7 1/2 millióra rug. — Angolországból érkezett hír az aratás sikeretlenségéről — az unióban és Canadában széles gabnaüzerséget ébreszte, mellynek eredménye lett: a' gabna és lisztárnak hirtelen felszökkenése, ugy, hogy most már az unio népsége is szükséggtől tart, annál inkább, mert naponként tetemes mennyiségű élelmiszert szállítatik innen Anglia piacaira.

Spanyolország.

Az alsóházba küldendő népképviselők választását némelylek kerületekben már megkezdették. Almeriában ezen állásra Martinez, a' belminiszteriumnál al-statustitoknok választatott meg, nemkülönbén Almagro is, ki a' madridi törvényszéknél ideiglenes

elnök volt, népképviselővé választatott. A' Clamor szerint ez csak kezdet, java ezután következik, mert hiszen nem czél nélkül tartott költséges bikaviadaloikat a' kormány. A' képviselő kamra leendő elnökévé az ellenzék Pachecot, a' miniszteri párt pedig Castro Orozot, ki mellett Narvaez is nyilatkozik — ezen párt kisebbsége ismét Bravo Murillot jelölték ki; némelylek helyes számító — megemlékezve a' ministerium rend- és alkotvány-ellenes eljárására 's erőszakos fellépésére — a' diadalt az ellenzék részire jósolják eldöntendőnek. — A' Valenciában nov. 3kán támasztott lázadás borzasztólag végeztetett; a' vádlottak közül heten halálra ítéltettek 's egy káplár és négy köztívész az egész örség jelenlétében azonnal agyon lövették. 22 köztívész gályarabságra, 's a' progressista párthoz simuló több polgár e' városnak azonnali elhagyására ítéltettek. A' lázadás fő intézője a' Girona ezredből egy tiszt — a' rendőrség kémkedésit szerencsésen kikerülvén a' hegyek közé menekült. — A' madridi lap nov. 14kén közli az igazságügyi miniszternek Spanyolország megyés püspökeihez intézett köriratát, mellyben ezek felszólítanak, hogy azon egyháziak, kik az 1844. jul. 16diki rendelvénnyomán külső országokban szenteltettek föl, egyházi funkcióktól tiltassanak el. Ezen felszólításra azon körülmény szolgáltatott alkalmat, miszerint több fiatal ember külföldre vándorolván ott magokat papokká szenteltetik, mi pedig a' spanyol egyház canonival ellenkezik. „Ezen visszaélést — mond a' miniszter — nem türhetni olly időben, midőn az egyházi életpálya minden jó erkölcsű személynek, ki a' megirt tulajdonságokkal bir — nyitva áll.“

Franciaország.

A' Moniteur industriel a' párisi börzének mostani criticus állását festi, mellybe hozatott a' vasut-részvényértékek hirtelen csökkenése által. Néhány vigyázatlan üzér elvállalt kötelességének meg nem felelhetvén sokban aggodalmat támasztott; miért is megjelentek a' papirbirtokosok, 's teljes kilizettesöket sürgeték; most következtek a' sátni örömosolyok 's gúnykaczajok a' bukott fél nyomorán. Nevezett lap nem akarja a' szerteszárnyaló hir egyes állását felkarolva hasábara nyomatni, egyedül ama lettdolgokat említi, mellyek a' börze jelen állását féltelmes alakként környezik: egy váltóügynök megszökött, más három eltűnt; néhány tőzsér hollelte nem tudatik; 20 nagy speculans fejenként 2 millió veszteségi hiányban sinylik, ezer kisebb részvényes érzi tőkéjének fél vagy legalább egy harmad veszteségét; szóval a' börzejátekai szenvedély rettentő boszút áll a' szerencsének tulajdsgzó hajhászain. — Mart. 10ke óta, midőn t. i. a' takarékpénztárrul szóló törvény megszavaztatott, a' párisi takarékpénztár 12 millió frankkal fizetett vissza többet, mint mennyire bevete terjed. A' nép jogai czimű röpirat kiadója a' nyomdatulajdonosakkal együtt nov. 26. a' szajnai eskütszék elé idéztetett, hol ellene következő vádpontok hozattak fel; a' kiadott röpirat a' népet 1) gyűlölségre izgatja fel a' királyi család iránt. 2) Gyűlölség tanítatik általa a' társadalom elkülönített osztályit illetőleg. 3) A' tulajdon jogszentése támadtatik meg. 4) Dicsértetnek benne olly cselekvények, mellyek a' büntető törvénykönyvben vétkesül bélyegeztetnek. A' vádlott Terson Ledru-Rollint választá védőjének; Jallon főügyvéd pedig a' kormány mellett fog beszélni. — A' legitimista ellenzék vezére Dreux-Brézé marquis nov. 21én Brézé mezei jószágán meghalt. — Szoliman egyiptusi pasa 20án érkezett Toulonba, hogy ott az utána jövő Ibrahim pasa és 32 személyből álló kísérete számára illó szállást béreljen. — A' Toulonnais szerint azon katonák száma, kik sept. óta Algirba hajóztak, 20 ezerre megy.

Anglia.

Az angol politikai lapok telvék jóslások 's következtetésekkel az Oregon kérdésre nézve Éjszakamerikával folytatandó háborut illetőleg; szerintük ő Brittanía státushajóját a' különböző tájakról fuvó szelek annyira ingatják, hogy az elmerítésére öszszetörő hullámok az ifjabb evezőket ijedelemmel, az idősök 's így tapasztaltabbakat aggodalommal töltik el. Keleten a' hármass országnak olly nagy táborra, minővel még Ázsiában nem birt, csak Hardinge jeladására vár, hogy Sztutledzset átlépven Szikkel mérközzék meg 's Pendszabban a' megdöntött régi kormányt visszahelyezze. Nyugaton a' republicanismus mindinkább fenyegető alakot ölt az angol birtokok ellen 's mennyiben fészökkö Éjszakamerika, félni

